

Vedlegg 3. Behandlingsprosess og høringsuttalelser

NVEs høring av søknaden

Søknaden ble kunngjort i lokale aviser, Moss Avis og Moss Dagblad Dagsavisen, og lagt ut til offentlig ettersyn på rådhuset i Moss kommune. Den ble også lagt ut på NVEs nettsider. Søknaden ble sendt på høring til lokale myndigheter, interesseorganisasjoner og berørte parter den 22.04.2016 med høringsfrist 01.10.2016. Etter anmodning fra Moss kommune ga NVE en generell utsatt høringsfrist til 01.11.2016. Under høringsperioden tok Moss kommune initiativ til et åpent orienteringsmøte om søknaden 06.09.2016, hvor alle aktuelle høringsparter ble invitert. NVE deltok og orienterte om den videre saksbehandlingen.

NVE mottok følgende 7 uttalelser i saken i den ordinære høringsperioden:

Moss Brukseierforening/Mossefossen ANS skriver følgende i brev av 26.10.2016:

«Moss Brukseierforening og Mossefossen ANS viser til søknad fra Moss kommune om endret manøvreringsreglement for Vansjø og vil i den anledning gi noen uttalelser. Med forslag til enkelte justeringer som gitt under, støtter vi søknaden til Moss kommune. Søknaden gir et godt grunnlag for å komme frem til et reglement som er varig og som gir grunnlag for å skape ro om måten manøvreringen utføres på.

Bakgrunn og roller.

Eier av Moss Brukseierforening og Mossefossen ANS er Sarpsfoss Limited som igjen eies av Orkla. ASA. Moss Brukseierforening ble gitt tillatelse til å bygge Mossefossen kraftverk i Mosseelven 05.08.1983. Moss Brukseierforening eier og drifter reguleringsanlegget som består av damanlegg med flomluke i Mosseelven. Mossefossen ANS eier og drifter kraftverket. Kraftverket i Mossefossen har en normal årsproduksjon på om lag 14 GWh. Dette tilsvarer strømforbruket til 700 norske husstander. Mossefossen kraftverk representerer en årlig reduksjon av CO₂-utslipp på om lag 14 000 tonn CO₂ forutsatt 1 kg CO₂/kWh fra kullkraftverk. Reguleringen av Vansjø har en lang historie. Moss kommune fikk på 1800-tallet som representant for allmenne interesser tillatelse til å regulere Vansjø og er derav regulant. I 2004 ble Glommen og Laagens Brukseierforening (GLB) utpekt av OED til å forestå manøvreringen av Vansjø. Dette betyr at GLB har ansvar for å foreta de nødvendige vurderinger og sørge for at fysiske handlinger iverksettes, slik at de hensyn som fremgår av manøvreringsreglementet for Vansjø blir ivarettatt på best mulig måte. Moss Brukseierforening som representerer kraftinteressene og som eier av reguleringsanlegget, iverksetter fysiske handlinger som å regulere flomluke og kraftverk i overensstemmelse med de føringer GLB gir til enhver tid.

Endring av manøvreringsreglement.

Kommentarer til beskrivelse av nytt, omsøkt reglement i søknad om endret manøvreringsreglement i Vansjø er gitt under. Det er henvist til de enkelte punkter i søknaden. Alle høyder er referert til lokalhøyde i meter ved vannmerke Rødsund bru.

1. Høyeste Regulerte Vannstand (HRV): HRV på 2,98 m forstår vi som en flom-HRV. Etter vår mening kan denne være uendret, alternativt tas bort siden flom-HRV ikke har noen praktisk betydning for reguleringen. Som kjent er undervannstopografien i Mosseelva preget av en rekke terskler som begrenser tappekapasiteten i vassdraget. Med de naturgitte forhold som er rådende for Vansjø, vil HRV i en flomsituasjon uansett representere et teoretisk nivå som det ikke vil være mulig å regulere seg vekk fra. Å senke flom-HRV vil tilsynelatende gi et inntrykk av at det er mulig å overholde en lavere flom-HRV i Vansjø i en flomsituasjon.

2. Laveste Regulerte Vannstand (LRV): I utgangspunktet støtter vi at det gis mulighet til å regulere til en lavere vannstand enn lokalhøyde (vannmerke Rødsund Bru) under 1,50 m ved fare

for flom. Imidlertid vil naturlige terskler i elveløpet gi begrenset tappeeffekt (tappesvikt) i en slik situasjon.

3. Vi støtter målet om stabil vintervannstand over 1,80 m fra primo desember. Varigheten av vintervannstand mener vi må henge sammen med tidsangivelse i punkt 4, som er 10. februar. I forhold til islegging og isforhold vil klimaforhold som milde vintre med våt nedbør og periodevis store tilsig påvirke vannstandsforhold og isforhold ellers.

4. Senkning fra 10. februar til 1,50 m eller lavere dersom fare for vårflom. Tappekapasiteten er imidlertid svært begrenset ved lav vannstand. Maksimal tapping under 1,50 m vil dermed ha svært liten flomdempende effekt.

5. Vi foreslår: Når prognosen tilsier at vannstand vil overstige 2,50 m, manøvreres flomluken i kombinasjon med kraftverksdriften, slik at det oppnås maksimal tapping i henhold til kapasitetskurve for Vansjø.

6. Vi foreslår dette slik: Etter snøsmelting og vurdering av sannsynlighet for flom, søkes vannstanden hevet innen medio april til 1,80 m. Fra medio april skal vannstanden søkes holdt over 1,80 m, men under 2,30 m. Fra primo juni skal vannstanden søkes holdt over 2,15 og vannstanden kan heves til 2,60 m for å sikre jevn tapping gjennom sommeren.

7. Reguleringen av Vansjø har alltid hatt stort fokus med mange kryssende brukerinteresser. GLB utøver sin rolle med høy kompetanse og erfaring fra tilsvarende vassdrag. GLB etablerer løpende prognoser og informasjon om reguleringen som sendes ut til aktuelle aktører. I tillegg er løpende informasjon gitt via GLB's hjemmeside. Når et varig manøvreringsreglement er på plass, i kombinasjon med dagens oppfølging med prognoser og løpende vannstandsinformasjon fra GLB, må møter som medfører stadige diskusjoner om hvordan reguleringen skulle ha vært, unngås. Vi foreslår at landbruket gir informasjon om status våronn til GLB innen medio mai. Videre foreslår vi at Moss kommune som regulant innkaller til møte med de mest sentrale aktørene, kun dersom det er spesielle behov for dette.

8. Fra primo juni til medio august kan vannstanden variere mellom 2,15 m og 2,60 m. Vi støtter målet om en jevn tapping (vannstrøm) gjennom kraftverket i perioden juni til medio august i den grad tilsigsforhold gjør dette mulig. Ved perioder med lite tilsig skal tappingen stoppe ved vannstand 2,15 m. Stans i tapping vedvarer frem til ny vannstandsheving som følge av økt nedbør/tilsig gir grunnlag for videre tapping.

9. Vi foreslår en noe tidligere og gradvis senkning fra 2,15 m fra medio august med mål om et nivå på 1,80 m innen utgangen av september. Dette gir et noe større handlingsrom mht. landbrukets behov i innhøstingsperioden. Vi støtter søknaden om en videre senkning ned mot 1,50 m (eventuelt lavere ved risiko for storflom). Imidlertid mener vi at senkningsperioden kan være noe lenger, til primo november. Dette vil gi noe større handlingsrom i forhold til å hensynta båteierens behov. Deretter heves vannstanden til 1,8 m fram mot primo desember. Et siktemål om en lavere vannstand enn i tidligere reglement (1983) innen primo desember, er riktig i forhold til klimautvikling og flomproblematikk.»

Vansjø grunneierlag skriver følgende i en E-post av 31.10.2016:

«Vansjø grunneierlag deltok på møtet med Våler kommune 10.10.16. Vi støtter i hovedsak de kommentarer som Våler kommune har gjort. Vansjø GR lag vil i tillegg kommentere følgende punkter,

Pkt1

Vansjø grl. mener HRV ikke skal overstige 2,5m.

Pkt2 – 4

Pkt5

GLB bør ha lokal forankret person og rådføre seg med under vanskelige værforhold nedbørfeltet er stort.

Pkt6

Sommervannstand bør ikke overstige 2,5m. Høyere vannstand er flom for landbruket. Vi stiller spørsmål om hvem som skal erstatte tapte avlinger i vekstsesongen hvis vannstanden reguleres mot flom i sommerhalvåret.

Pkt7

Pkt8

Vi mener at vannstanden pr. 1.8 ikke skal overstige 2,15 og pr. 15.9 ikke skal overstige 1,8m.

Åle-bestanden må vies spesiell oppmerksomhet. I reglementet fra 1983 er ålen spesielt nevnt, 33 år etter har den fortsatt trange kår i Vansjø. Glassålen kommer ikke opp Mossefossen, den trenger lokkevann. Ålen som skal ut blir drept i kraftverket. Ålen er viktig for miljøet i Vansjø.»

Mossefossens Venner skriver følgende i brev av 30.10.2016:

«Mossefossens Venner (MV) ble stiftet i kulturminneåret 1997, som en oppfølging av at "Mossefossen og området rundt" ble valgt til byens fremste kulturminne. MVs primære formål er å fokusere på kulturminnene, kulturhistorien og andre forhold av betydning for allmennheten i Mossefossens nærområder, men, også i vassdraget ovenfor. "Mossefossen" fikk flest stemmer på landsbasis og fikk en pris for dette ved avslutningen av den landsdekkende kulturminnestafetten samme år. Mossefossen grunnla byen, og området var byens vugge. "Konventionsgården, Mossefossen og Møllebyen" ble valgt til byens tusenårssted i år 2000. Mossefossens Dag - 14. august - er offisiell flaggdag i Moss.

Foreningens leder har hele livet vært ivrig bruker av Vansjø i ferier og fritid, og har som ansatt ved fylkesmannens miljøvernnavdeling i mange år vært involvert i behandling av ulike miljøsaker i vassdraget - bl.a. i høringer om manøvreringsreglementet. Flere av de øvrige i foreningens styre har også gode kunnskaper og lang erfaring fra ferdsel i vassdraget. Vi følger nøye med på praktiseringen av manøvreringsreglementet.

Biologisk mangfold

MV har fra starten også vært opptatt av fossens og vassdragets betydning for folkehelsen (LA-21, kultur- og naturopplevelse, friluftsliv, trivsel m.m.), og av det biologiske mangfoldet i og langs elva. MV var tidlig ute med å fokusere på glassålens oppgangsmuligheter, og har i det siste engasjert oss i gyte- og oppvekst vilkår for laks og sjørret nedstrøm fossen. Det er fra faglig hold påpekt behov for en betydelig økt minstevannføring – dels for å sikre lokkevann for glassål, og i tillegg bedre livsvilkårene for den lokale bestand av laks og sjørret. Til orientering oversendes to foredrag. "La elva leve" av Trine Lise Heilmann, og "Fiskearter og tilrettelegging for fisk i nedre del av Mosseelv/Lille elv" av fiskeforvalter Leif Roger Karlsen.

Hyppige og brå start og stopp av kraftverket observeres som svært uheldig i gyteperioden for laks og sjørret. Krav om en stabil minstevannføring fra dammen og ned i denne perioden vil dempe problemet. Hensynet til det biologiske mangfoldet er svært dårlig belyst og ivaretatt i søknaden.

Det er positivt at tiltaket for oppvandring av glassål nå omsider ser ut til å fungere. Åle ledernes tilstand og funksjon kan imidlertid kontrolleres og vedlikeholdes bedre. Oppvandringen er foreløpig meget beskjeden i forhold til den massive oppvandring som ble observert før kraftverket ble bygget. Etter hvert som innsiget og oppvandringen forhåpentlig øker, bør det vurderes om det er behov for supplerende tiltak for å sikre at "all" ål finner en vei opp til Vansjø. Siden ålen må antas å være en truet art i mange år framover, er det sterkt å beklage at det ikke også er gitt pålegg om tiltak som effektivt hindrer at utvandrende ål drepes i kraftverket.

NVE bes også vurdere evt. negative effekter og lovligheten (vassdragslov, lakselov) av å fjerne det meste av vegetasjonen (som nylig er gjennomført som ledd i boligbygging på Verket), samt muligheten for å gi pålegg om tiltak i og langs elveløpet for å tilrettelegge bedre for biologisk mangfold generelt, og for ål, laks og ørret spesielt.

Senkning av vannstand

De største reguleringsinngrep og bestemmelser, som ble iverksatt i andre halvdel av 1800-tallet, la hovedvekten på å avveie konfliktene mellom kraftproduksjon, og grunneiernes ønske om å redusere oversvømmelse av jordbruksarealer. Det var de naturgitte trange partier og stryk i Mosseelva som var problemet. Kort oppsummert kan det konstateres at de utsprenninger og dam løsninger som ble iverksatt, bidro til å senke Vansjø med 1 – 1,5 meter, og at varighet av oversvømmelser ble noe redusert.

Innsjøsenkningen medførte imidlertid at det ble dyrket opp nye 4000 da av de lavtliggende arealer, som tidligere var grunne deler av innsjøen. Det er, naturlig nok, disse arealer som nå blir mest berørt av de oversvømmelser vi kan oppleve enkelte år, og som brukes som argument for ytterligere senkning av innsjøen. Det er viktig å erkjenne dette historiske bakteppet når det nå ønskes ytterligere senkning, som igjen kan gi grunnlag for nye krav om senkning fra kommende generasjoner.

De manøvreringsendringer det nå søkes om vil innebære en reell senkning av den midlere vannstand over året:

- HRV skal senkes fra 2,98 til 2,70.
- Laveste sommervannstand skal senkes fra 2,30 til 2,15.
- Erfaringene til nå har vist at det i praksis ikke er mulig å heve sommervannstanden til 2,60 etter en sterk ned tapping på forsommeren.
- Vintervannstand skal senkes fra 2,10 til 1,80/1,50

Regulanten har dessuten i prøveperioden i stor grad lagt vannstanden nærmere den laveste enn den øvre grense, der det er angitt intervaller. Redusert vannstand har vært merkbar.

Konsekvensene, på kort og lang sikt, av denne senkningen er dårlig belyst i søknaden. Senkningen harmonerer dessuten dårlig med EUs vanndirektiv, som gir føringer om å tilstrebe gjenoppretting av naturtilstanden.

Hevingen av sommervannstanden, i reglementet fra 1983, var i hovedsak miljøfaglig begrunnet med at høyere sommervannstand vil bidra til å redusere algevekst og gjengroing, samt bedre framkommeligheten for båter. For å kunne ivareta disse viktige samfunnshensyn, og samtidig oppnå bedre vannutskifting i Mosseelva/Nedre Vansjø, samt sikre minste vannføring nedstrøms fossen, må vannstanden heves på forsommeren - f. eks. til 2,80. Det kan gi mulighet for å unngå å senke vannstanden til under 2,30 på sensommeren.

Det bør også utredes om tidspunktet for å starte tappingen kan utsettes minst en måned. Dagens sterke ned tapping fra 20. aug. bidrar til en betydelig reduksjon av båtsesongen.

Kanopadling

Den relativt sterke ned tapping som nå praktiseres i mai/juni og august/september sammenfaller i stor grad med den mest aktive tid for kanopadling for skoleklasser fra barneskolene i Moss og omegn. Dette byr på krevende utfordringer for uøvede elever, og innebærer store konflikter mellom kanopadlere og motorbåter. Når det er sterk strøm, og barn, som padlere på kryss og tvers i trange, krappe elvesvinger, møter store motorbåter, med behov for styrefart, oppstår det ofte farlige situasjoner. Det ser ikke ut til at Moss kommune i sin søknad har fokusert tilstrekkelig på dette ganske alvorlige problem.

Usikker is

Den sterke ned tapping som nå er praktisert i vinterperioden de senere år, har, sammen med gradvis mildere vintre, bidratt til å gjøre Vansjø isen mer usikker og farligere å bruke som arena for bl.a. ski, skøyter og isfiske. Dette er sterkt å beklage. I vintre med lite/ingen snø i skogsløypene, har Vansjøisen vært et viktig alternativ. Vintertapping under 2,10 etter 1. des. (som er fastsatt i reglementet fra 1983) bidrar til at det raskere oppstår råk dannelser i trange/grunne partier der dette tidligere var et mindre problem. Et par drukningsulykker i nyere tid kan skyldes dette. Sterk ned tapping startes også uten at allmennheten blir varslet. Det anbefales derfor på det sterkeste å kreve en stabil vintervannstand på minimum 2,10 opprettholdes, at sterk vinter tapping bør søkes unngått, og at slik tapping i så fall varsles i lokale og sosiale medier.

Konsekvenser av klimaendringer

I tillegg til at Vansjø isen bli stadig tynnere og isleggingen varer kortere, observeres også andre endringer og trender som bør få betydning for den framtidige manøvreringen. Stadig mindre snømengder og mildere vintre medfører bl.a. at vårflommene blir mindre og kommer tidligere. Behovet for sterk ned tapping før en mulig vårflom blir derfor etter hvert mindre. Mindre nedbør i sommermånedene vil gjøre det stadig vanskeligere å oppnå høy sommervannstand etter sterk ned tapping på forsommeren. Dette er eksempler på forhold som tilsier at reguleringen i framtiden i vesentlig større grad må baseres på nye prognoser for endringer i nedbørens års variasjoner og eventuelle endringer i flomtidspunkter over året. Siden klimaendringene kan komme raskere enn vi forventer, bør det nå evt. gis tillatelse til endringer av manøvreringsreglementet med kortere varighet - for eksempel 10 år - slik at endringer av reglementet kan skje hyppigere og i takt med erfaringer og nye prognoser.

Fra industribakgård til naturoase

Når man nå evt. skal endre manøvreringsreglementet, er det viktig at det tas vesentlig større hensyn til at arealbruken på begge sider av elva nedenfor og ovenfor fossen nå er i ferd med å endre karakter i vesentlig grad. En tidligere nærmest slumpreget, forurensset og forsøpelt industribakgård, som få kom i kontakt med, kan snart bli endret til en kulturhistorisk, naturskjønn attraktiv oase, til stor glede for nærområdets og byens innbyggere – beliggende midt i byens sentrale strøk. En stabil minstevannføring vil få stor betydning for en sterkt økende befolknings naturopplevelse, trivsel, glede og stolthet når man ferdes i området. Folkehelse aspektet og allmennhetens interesser må nå tillegges minst like stor vekt som hensynet en liten reduksjon av en beskjedne kraftproduksjon, og bekymring for ulemper for et fåtall grunneiere rundt Vansjø.

Praktisering av manøvreringsreglementet

I tillegg til at konsesjonen og gjeldende reguleringsreglement i utgangspunktet primært er til fordel for kraftproduksjonen og landbruket, ser vi at dette forhold forsterkes ved at ansvarlig regulant i en årrekke systematisk ser ut til å favorisere de samme interesser. Regulanten bør nå pålegges å fungere som uhildet, slik det var tidligere, og ta vesentlig større hensyn til de øvrige, viktige samfunnsinteresser som påvirkes av reguleringen.

Varig vernet vassdrag?

Vansjø- Hobølvassdraget ble i 1973 tatt med i "Verneplan for vassdrag". Hovedbegrunnelsen for dette var ikke bare å sikre mot videre kraftutbygging, også ivareta de store rekreasjonsinteressene i vassdraget. Disse interessene er nå blitt enda større og er stadig økende. Det oppfordres derfor til å trekke fram verneplanen, og sjekke om konsesjonen og tilhørende manøvreringsreglement er i samsvar med verneplanens intensjoner og utviklingen av rekreasjons- og andre samfunnsinteresser i vassdraget.

Det er positivt at berørte parter jevnlig holdes orientert om reguleringen via e-post, og MV deltar gjerne på kontaktmøter som arrangeres med representanter for berørte aktører og parter.

MV mener at denne uttalelse inneholder flere viktige momenter og argumenter som bør bidra til vesentlige endringer i det omsøkte manøvreringsreglement. Flere forhold og problemstillinger er mangelfullt eller ikke utredet og vurdert. Moss kommune oppfordres derfor til å trekke søknaden, eller i det minste be NVE avvende behandlingen av søknaden til hele saken er vesentlig bedre utredet og vurdert både faglig og politisk.»

DNT Vansjø skriver følgende i brev av 01.11.2016:

«DNT Vansjø viser til vedlagte uttalelse fra Mossefossens Venner av 30.10.2016. Vi slutter oss til denne uttalelse.

De manøvreringsendringer det nå søkes om vil innebære en reell senkning av den midlere vannstand og vil bli merkbar. Resultatet vil bli ytterligere usikker is for turskøytet, skiløpere og isfiskere i hele Vansjø og vanskeligere padleforhold i strømmen i Mosseelven for kano og kajakk.

Også DNT Vansjø ber om at saken for avgjørelse tas, blir ytterligere utredet med henblikk på friluftslivets interesser og sikkerhet, samt de øvrige momenter nevnt av Mossefossens Venner.»

Høringsuttalelsen ble trukket 6.mars 2017.

Våler kommune oversendte samlet saksframstilling i E-post av 03.11.2016

Fra saksframstillingen siteres kommunens vurderinger, kommentarer til punktene i forslag til reglement og kommunens vedtak:

«Vurderinger

Våler kommune ser på endringen av reglementet som riktig og nødvendig. De hovedgrep som gjøres er fornuftige endringer. Nytt reglementet er i all hovedsak bedre enn det gamle. På et par punkter opplever kommunen gammelt reglement som bedre. Dette gjelder i første rekke mer entydige formulering om brukergruppers medvirkning.

Forslaget til nytt manøvreringsreglement tilstreber en vanngjennomstrømning i sommerhalvåret for å redusere algeveksten. Våler kommune tror dette er et viktig punkt som skaper mer naturlige livsmiljøer i vassdraget. Vi vil også påpeke at denne gjennomstrømningen er viktig for å få nok lokkevann ut til å få til oppgang av ål. Det er et faktum at denne arten har hatt en svært dårlig bestandsutvikling i Vansjø. Arten er økologisk viktig i en sjø som sliter med algeoppblomstringer. Ålen spiser rogn av karpefisk-artene. Det er positivt for balansen mellom plantplankton og dyreplankton. Våler kommune hadde derfor gjerne sett at konsesjonshaver og regulant hadde gjort mer for å få ålen opp fossen. Det bør vurderes å pålegge flytting av et antall glassål årlig opp over fossen. Det er et faktum at nåværende åletrapp ikke gir den oppgang som er nødvendig for å opprette bestanden i innsjøen.

Det viktigste målet med et reglement er å redusere frekvensen av flommer. Flommer, og særlig langvarige flommer, gir store skader på jordbruksjord og bidrar til store næringsutslipp i innsjøen. Enkelte år har følgeskader grunnet flom vært i mange hundretusen kroners klassen for matprodusentene rundt sjøen. Landbrukets organisasjoner har gjentatte ganger påpekt at det i et samfunnsregnskap er et misforhold mellom tapene i jordbruket og de verdiene som skapes i kraftverket. De har også etterlyst erstatningsordninger.

Flom er også en utfordring for avløpssektoren i vår kommune. En stor del av avløpsnettet ligger lavt i forhold til Vansjø. Ved litt større flommer er det vanskelig å holde Vansjøvann ute av avløpsnettet. Slik er det fordi store områder rundt innsjøen er flate. Det finnes ikke alternativer for plassering hvor man kan få avløpsnettet lagt til høyere kotehøyder. Flommer av middels størrelse og oppover, belaster selvkostregnskapet for avløpssektoren med betydelige summer. Å rense 1 m³ vann koster ca. 6 kroner pluss pumpekostnader.

Det er klart for alle som kjenner innsjøen at de store flommene klarer man i liten grad å påvirke gjennom manøvrering. Men de mindre flommene kan man klare å redusere både når det gjelder lengde i tid og makshøyder. Her er det rom for forbedringer. Her bør uttrykket «ved fare for flom» vektlegges mer i praktiseringen av reglementet og mer «føre var» bygges inn.

Kommentarer til punktene i forslag til reglement:

1. Våler kommune er positiv til endring og anser det er riktig å senke HRV fra 25,53 (2,98m) til 25,25 (2,70 m).
2. Våler er positiv til utformingen av punktet og har ingen kommentar utover det.
3. Viktig med stabil vannstand for å oppnå god og sikker is. Det er noe skogsdrift på isen vinterstid. Videre er fritidsbruken av isen vinterstid sterkt økende.
4. Positiv til utformingen av punktet. Det er viktig å ha en buffer frem mot våronn. Vårflom er svært sjeldent skapt av snøsmelting de siste 10-årene. Som regel er bare intense perioder med regn som er årsak. Kombinasjon kan forekomme.
5. Må gjelde prognoser for vannstanden i Vansjø. Tilførsel av vann fra resten av nedslagsfeltet må ikke glemmes. Det kan regne mye i Enebakk, selv om det ikke regner i Våler eller Moss.
6. Siste setning foreslås endret til: «Vannstanden kan fra månedsskifte mai/juni heves til fra kvote 24,85(2,3m) til kvote 25,05(2,5 m)». 2,6 er i praksis en liten flom for jordbruket. Det anses unødvendig å øke disse siste 10 cm til 2,6 m. For alle andre brukergrupper i innsjøen er denne økningen ikke nødvendig.
7. Endringsforslag til teksten: «Før påske hvert år innkaller regulant (Moss kommune); Borregård, GLB, Vansjø grunneierlag, landbrukskontoret i Våler og landbrukskontoret i Råde, Rygge, Moss og vannområdet Morsa til et møte for utveksling av informasjon om tidspunkt for våronn, innsjøens vannstand og ulike behov for vannstandsreguleringer.» Dette kan bidra til at det, i år med tidlig våronn, kan være mulig å heve vannstanden til kote 24,85 (2,3 m) før 1. juni. Moss kommune skriver et referat fra møtet som godkjennes og undertegnes av deltakerne umiddelbart etter møtet. Våler kommune ser ingen grunn til at interesseorganisasjoner for fritidsbruk skal delta på disse møtene da ønskene er kjent og kan ivaretas av de møtedeltagere som er foreslått over. Videre er det nødvendig å vekte interesser knyttet til biologi, vannkvalitet og næring noe høyere enn rene fritidsinteresser. Dokumentert kontakt mellom GLB og interessentene må framskyndes 1 måned. Medio mai er våronna i de aller fleste årene unnagjort. Mulig det bør være kontakt både i april og mai for å få til en god avrunding av hjørnet med endring til sommervannstand.
8. I perioden primo juni – medio august kan vannstanden variere mellom kote 25.05 (2.50 m) og kote 24,70 (2,15 m). Fra medio august bør vannstanden ikke overskride kote 24,70 (2.15). Dette er en viktig endring som kommunen ber om at ses nøye på under saksbehandlingen. Punktet ble grundig diskutert på vårt arbeidsmøte 10.10.16. Dette er et punkt matprodusentene rundt sjøen er opptatt av. Det er en liten endring på få centimeter og få dager som foreslås, men for de nevnte brukere er dette svært avgjørende detaljer. Kommunen ber om at dette punktet ikke overses. En høyere vannstand på 2,50 m er på enkelte jordbruksarealer nesten flom og på slike høyder vil selv små nedbørsmengder føre til flomsituasjoner i en kritisk tid for verdiskapningen i jordbruket. Dreneringen på jordbruksarealene fungerer ikke om man ligger opp mot makshøyder for sommervannstand. Kommunen mener at ønsket effekt ofte kan oppnås ved å kjøre mer vann i kraftverket på denne tiden. Det er dermed en vinn-vinn korrigering. Fra 2,15 m og ned til «smertegrense» på 1,8 m for båtfolk med base nedstrøms Mosseelva, er det et relativt stort spillerom. Kommunen mener det er mulig å imøtekomme alle brukerinteresser i reglementet på en god måte på denne årstiden.

9. Som nevnt under punkt 8, mener kommunen at senkning av vannstand for å unngå høstflom, kan starte tidligere og tas noe mer gradvis. Skuronna er i denne perioden og arealene trenger god opptørking for å unngå kjøre-/pakkeskader. Vannstanden pr. medio august bør ikke overskride kote 24,70 (2,15 m) slik vi også nevner i punktet over.

Våler kommune presiserer at det må nyttes skjønn i reguleringsarbeidet, og at regulanten må vise fleksibilitet i forhold til tidspunkter for heving/senking av vannstand. Årene er ulike. Regulanten bør ha en lokal kontaktperson som er kjent med forholdene i innsjøen som de kan rådføre seg med i vanskelige perioder. Selv om det er lite nedbør i Vansjø- området, kan det falle store mengder regn i nedslagsfeltet som vil påvirke vannstanden i innsjøen. Dette kan en lokal kontaktperson opplyse om.

Konklusjon/Vedtak

Våler kommune ser på nytt manøvreringsreglement som foreslått i «Søknad om endret manøvreringsreglement i Vansjø» som et godt og nødvendig endringsforslag. Kommunen tilrår at endringene iverksettes og at manøvreringsreglementet fra 1983 blir erstattet med et nytt snarest mulig. Våler kommune ber om at kommunens foreslåtte endringer i forhold til forslaget punkt 6,7,8 og 9 imøtekommes og hensyn tas i det endelige reglementet.»

Fylkesmannen i Østfold skriver følgende i brev av 26.10.2016:

«Moss kommune har søkt NVE om å få endre manøvreringsreglementet for Vansjø gitt i kgl. res. av 5. august 1983. Bakgrunnen for søknaden er et ønske om å få et endelig manøvreringsreglement som ivaretar flere ulike brukerinteresser. I perioden 2011 - 2015 (forlenget ut 2017) er det praktisert en manøvrering som inneholder flere elementer fra det omsøkte reguleringsforslaget.

Et av formålene med reglementet fra 1983 var å oppnå best mulig vannkvalitet ved å sørge for relativt høy sommervannstand. Prinsippet er at et stort vannvolum tåler mer tilførsler av næring enn et lavt volum uten at man får uønsket algevekst. Høy vannstand har også andre positive effekter ved at framveksten av strandvegetasjon som for eksempel takrør begrenses og framkommelighet for båter i sjøen bedres. Erfaringer med reglementet har vist at det også har medført mange negative konsekvenser, noe som har skapt et behov for å vurdere om andre manøvreringsregler kan være mer hensiktsmessige. Etter at arbeidet etter vannforskriften ble startet opp i Vansjø- Hobølvassdraget har man også fått ny kunnskap om forurensningssituasjonen, bedre overvåkingsdata for ulike deler av vassdraget og mer kunnskap om hvilke påvirkningskilder som har størst betydning for vannkvaliteten. Den store flommen i vassdraget i 2000 og flere påfølgende somre med kraftig oppblomstring av problemalger førte også til en diskusjon om manøvreringsreglementet på en god nok måte var tilpasset å håndtere disse utfordringene.

Under utarbeidelsen av forslaget til manøvreringsreglement har hovedfokus vært å bedre vannkvaliteten, ikke minst i de nedre delene av vassdraget hvor en jevn vannføring gjennom Mosselva om sommeren synes å føre til en vesentlig bedre vannkvalitet. Dette området er bynært og viktig for friluftsliv/bading og en prioritering av dette virker fornuftig. Videre er hensynet til å redusere negative effekter av flommer blitt tillagt vekt i det nye reglementet.

Den foreliggende søknaden er resultat av en svært god og grundig prosess gjennomført av Moss kommune i samarbeid med Vannområde Morsa. Siden 2004 er det utført flere utredninger og undersøkelser av mulige effekter på vannkvaliteten av et endret manøvreringsreglement. Det har også blitt gjennomført undersøkelser av konsekvenser av ulike tappestrategier gjennom prøvereglement. Vurderingene som ligger til grunn for søknaden er basert på omfattende overvåkingsmateriale og er utført av forskere med høy kompetanse og lang erfaring fra innsjøen og nedbørsfeltet.

Brukerinteressene i Vansjø er mange, store og til dels motstridende. Moss kommune har gjort en god jobb med hensyn til involvering og medvirkning av ulike brukerinteresser i forbindelse med utarbeidelse av søknaden. I mars 2011 ble det arrangert en stor brukerkonferanse med workshop hvor de ulike brukerinteressene deltok og fikk komme med innspill, ønsker og kommentarer. Kunnskap fra workshopen har vært en viktig premissleverandør for søknaden.

Ønsket om å dempe konflikter mellom ulike brukerinteresser har ført til et komplisert reglement med mange ulike reguleringsnivåer gjennom året. Søker argumenterer godt for forslaget, men det er liten tvil om at det blir utfordrende for regulanten å oppfylle kravene. Sett i lys av vassdragets krevende utforming med lav naturlig tappekapasitet gjennom den trange Mosseelva og perioder med betydelig større tilsig fra nedbørsfeltet blir regulantens muligheter til å styre vannstanden i Vansjø begrenset. Skadene og ulempene ved flom er betydelige både for miljøet og grunneiere langs Vansjø. Tidligere flommer og modellkjøringer viser at man ikke kan regulere seg bort fra de store flommene i vannet. Det må være forståelse for dette blant brukerinteressene, men samtidig må det ikke være en sovepute for regulanten som forventes å bruke ekstra ressurser og kompetanse for å manøvrere vassdraget så godt som mulig. Klimaendringer fører til snøfattige vintre, kraftigere nedbør og flomfare til andre tider på året enn tidligere. Det er viktig at modellverktøyet som brukes for å lage prognoser for utvikling i vannstanden er oppdatert og gir så gode resultater som mulig. Vi har inntrykk av at modellene som brukes i Vansjøreguleringen har god kvalitet og treffsikkerhet ved de fleste situasjoner, men registrerer at noen har erfaringer som tilsier at modellene har utfordringer i perioder hvor langvarig nedbør har ført til stor vannmetning i nedbørsfeltet.

Fylkesmannen i Østfold støtter Moss kommune sin søknad om manøvreringsreglement for Vansjø. Vi mener det på en god måte prøver å ivareta de viktigste brukerinteressene i vassdraget.

I søknaden foreslås det at det skal være en årlig kontakt mellom ulike interessenter for å sørge for utveksling av ulike typer informasjon. Fylkesmannen i Østfold ønsker å bli invitert til å delta på disse møtene for å holdes oppdatert og kunne redegjøre for utviklingen i vannkvaliteten.»

Vansjø Båtforening skriver følgende i brev av 14.11.2016:

«Vansjø Båtforening viser til uttalelse fra Mossefossens Venner av 30.10.2016. Vansjø Båtforening slutter seg til denne uttalelsen.

De manøvreringsendringer det søkes om vil innebære en reell senkning av vannstanden i Vansjø. Dagens sterke nedtapping fra 20. august har i 2016 bidratt til en betydelig reduksjon av båtsesongen for mange båteiere i Vansjø. Dette har også skapt problemer for Vansjø Båtforenings båthavn i Ørebukta i nedre Vansjø.

Båtsesongen hos Vansjø Båtforenings medlemmer er fra 15. april til 1. november. Under denne tiden bør vannstand i Vansjø ikke på noe tidspunkt være lavere enn 1,90. Ved lavere vannstand enn 1,80 er det for mange umulig å bruke Vansjø som rekreasjonssted med sin båt. Ved lavere vannstand en 1,80 så vil det for mange båteiere være umulig å få båten opp fra vannet og til lagringsplass grunnet for lav vannstand. Mange båtplasser i havna kan da ikke brukes som båtplass.

En slik sterk senkning av vannstand vil gjøre det umulig for mange å ta opp båtene på høsten. Båtene vil da bli liggende ute på sin bryggeplass om vinteren. Noe ingen båter gjør i dag på grunn av risken for forurensing av vassdraget vårt.

Vansjø Båtforening ber om at avgjørelsen med senkning av vannstand i Vansjø blir ytterligere utredet med henblikk på det generelle friluftsliv i Vansjø samt de momenter som Mossefossens Venner nevner.»

Etter at den ordinære høringen var avsluttet, ble høringsuttalelsene oversendt Moss kommune for kommentarer.

Moss kommunes behandling av høringsinnspill og videre prosess frem mot vedtak i bystyret

Etter å ha mottatt høringsuttalelsene startet rådmannen i Moss kommune sitt arbeid med å forberede saken for miljø og samferdselsutvalget (MISA). Høringsuttalelsene ble kommentert av rådmannen på følgende måte:

«Det er innkommet følgende høringsuttalelser:

- 1. Moss Brukseierforening*
- 2. Våler kommune*
- 3. Vansjø grunneierlag*
- 4. Fylkesmannen i Østfold*
- 5. Mossefossens venner*
- 6. DNT Vansjø*
- 7. Vansjø båtforening*

Mange av kommentarene i høringsuttalelsene støtter søknaden til Moss kommune. I oppsummeringen nedenfor er det imidlertid forsøkt å gjengi de merknader som oppfattes som høringsinstansenes forslag til reelle endringer til søknaden.

Moss brukseierforening

Moss Brukseierforening støtter søknaden men foreslår bl.a. følgende justeringer:

Høyeste regulerte vannstand (HRV) på 2,98 forstås som en flom_HRV. Etter brukseierforeningens syn kan denne være uendret, alternativ tas bort siden flom-HRV ikke har noen praktisk betydning for reguleringen.

Rådmannens kommentarer:

Rådmannen støtter Moss brukseierforening at HRV på 2,98 er en ren flom HRV som ikke har noen praktisk betydning. Som kjent har Mosseelva en rekke terskler som begrenser tappekapasiteten i vassdraget. Iht. søknaden pkt. 5 sies det at når prognosene tilsier at vannstanden vil overstige 25,05 (2,50m) skal flomluken manøvreres slik at det tappes maksimalt iht. kapasitetskurven for Vansjø med unntak av utgangsvannstanden i månedsskiftet mai/juni for å sikre gjennomstrømning gjennom sommeren. I realiteten vil derfor den framtidige HRV i Vansjø være kote 25,15 (2,60m).

Våler kommune

Våler kommune ser på forslag til nytt manøvreringsreglement som et godt og nødvendig endringsforslag, men foreslår bl.a. følgende endringer:

- 1. Våler kommune er positiv til endring og anser det er riktig å senke HRV fra 25,53 (2,98m) til 25,25 (2,70 m).*

6. Siste setning foreslås endret til: «Vannstanden kan fra månedsskifte mai/juni heves til fra kvote 24,85(2,3m) til kvote 25,05(2,5 m)». 2,6 er i praksis en liten flom for jordbruket. Det anses unødvendig å øke disse siste 10 cm til 2,6 m. For alle andre brukergrupper i innsjøen er denne økningen ikke nødvendig.

8. I perioden primo juni – medio august kan vannstanden variere mellom kote 25.05 (2.50 m) og kote 24,70 (2,15 m). Fra medio august bør vannstanden ikke overskride kote 24,70 (2.15). Dette er en viktig endring som kommunen ber om at ses nøye på under saksbehandlingen. En høyere

vannstand på 2,50 m er på enkelte jordbruksarealer nesten flom og på slike høyder vil selv små nedbørmengder føre til flomsituasjoner i en kritisk tid for verdiskapningen i jordbruket.

9. Som nevnt under punkt 8, mener kommunen at senkning av vannstand for å unngå høstflom, kan starte tidligere og tas noe mer gradvis.

Rådmannens kommentarer:

Mht. Vålers merknader til HRV vises det til rådmannens kommentarer til brukseierforeningen.

Vedr. Våler kommunes merknader til pkt. 6, 8 og 9. Rådmannen støtter søknaden der vannstanden fra månedsskiftet mai/juni kan heves til 2,6m for å sikre en minstevannføring i elva uten at dette ødelegger for en relativ høy sommervannstand. En relativt høy sommervannstand er det viktigste enkelttiltaket der en ved hjelp av manøvreringen kan redusere algeveksten om sommeren. Sett ut ifra miljøinteressene er det ønskelig med en enda høyere sommervannstand. Gjennom en lengre prosess i forarbeidet til søknaden, der de ulike brukerinteressene var representert, kom en fram til et omforent syn at sommervannstanden kan heves til 25,15 (2,6m) som en utgangsvannstand. Rådmannen ser ikke at Våler kommune har noen nye faglige momenter som endrer dette. Det samme gjelder Våler kommunes merknader om senking av vannstanden (pkt. 8 og 9).

Vansjø grunneierlag

Vansjø grunneierlag støtter i hovedsak de kommentarer Våler kommune har kommet med. Vansjø grunneierlag vil i tillegg kommentere følgende punkter:

5. GLB bør ha lokal forankret person å rådføre seg med under vanskelige værforhold.

8. Grunneierlaget mener vannstanden pr 1.8 ikke skal oversige 2,15 og pr. 15.9 ikke skal overstige 1,8m.

Rådmannens merknader:

Rådmannen viser til sine merknader til Våler kommune. Rådmannen støtter ikke grunneierlagets ønske om at GLB skal ha en lokal forankret person å rådføre seg med under vanskelige forhold. Som tidligere nevnt ønsker rådmannen tvert imot at det nye reglementet blir så entydig og robust at slike årvisse diskusjoner og vurderinger blir unødvendig. Rådmannen har tillit til at GLB som en profesjonell aktør manøvrerer vassdraget på beste måte innenfor det handlingsrommet søknaden gir.

Fylkesmannen i Østfold

Fylkesmannen støtter Moss kommunes søknad om manøvreringsreglement for Vansjø. Fylkesmannen mener det på en god måte prøver å ivareta de viktigste brukerinteressene i vassdraget.

Rådmannens merknader:

I og med at Fylkesmannen støtter søknaden har ikke rådmannen ytterligere merknader til dette.

Mossefossens venner:

Mossefossens venner (MV) påpeker at tidligere utsprenghninger bidro til å senke Vansjø med 1-1,5m og at det deretter ble dyrket opp 400da på disse lavtliggende arealer. Det er primært disse arealene som i dag er mest utsatt for flom. MV mener at det nye reglementet vil medføre en ytterligere senking av innsjøen. Etter MV sin oppfatning harmonerer denne senkingen dårlig med EUs vanndirektiv som gir føringer om å tilstrebe gjenoppretting av naturtilstanden.

MV støtter en heving av sommervannstanden som var resultatet av reglementet fra 1983 da dette bidrar til å redusere algevekst og gjengroing. MV mener at vannstanden på sommeren fortsatt må være høy f.eks. 2,80.

MV påpeker også at den sterke nedtappingen som skjer i perioder byr på krevende utfordringer for kanopadlere og innebærer konflikter mellom kanopadlere og motorbåter. MV påpeker også at den sterke nedtappingen på vinteren har sammen med milde vintre bidratt til å gjøre Vansjø-isen mer usikker og farlig å bruke. MV ønsker en stabil vintervannstand på min 2,10. MV ønsker også at det tas mer hensyn til minstevannføringen i Mosseelva også med hensyn til naturmiljøet nedenfor fossen sett i lys av den transformasjonen som nå skjer i området.

MV minner også om at Morsa er et varing vernet vassdrag og at intensjoner med dette vernet var også å ivareta de store rekreasjonsinteressene i vassdraget.

Rådmannens merknader:

Rådmannen er enig med Mossefossens venner at en høy sommervannstand er gunstig med tanke på oppblomstring av alger. Rådmannen minner imidlertid om at den omsøkte sommervannstanden er et kompromiss mellom de ulike brukerinteresser. Rådmannen mener at ved å innføre et styringspunkt på 2,45m den 15. mai vil det være lettere å oppnå en utgangsvannstand på 2,60m som anses som et tilfredsstillende kompromiss.

Konflikten mellom kanopadlere og motorbåter er reell, men for å manøvrere mellom de omsøkte vannstander vil en måtte påregne en viss vannføring i elva. GLB bør manøvrere på en slik måte at det tas mest mulig hensyn til dette (jmf. Rådmannens vurderinger ovenfor).

DNT Vansjø og Vansjø båtforening

Både DNT Vansjø og Vansjø båtforening viser til uttalelsen fra Mossefossens venner og slutter seg til denne uttalelsen.

Rådmannens merknader:

Rådmannen viser her til merknadene til Mossefossens venner.

Rådmannens samlet vurdering i relasjon til høringsuttalelsene:

Rådmannen viser til de innkomne høringsuttalelser og til sine merknader til hver og en av dem.

Rådmannen oppsummerer hovedbudskapet til høringsuttalelsene slik:

Moss brukseierforening og Fylkesmannen i Østfold støtter det omsøkte reglement.

Våler kommune og Vansjø grunneierlag har enkelte merknader til søknaden der hovedbudskapet er at en ønsker en lavere vannstand på våren, sommeren og høsten.

Mossefossens venner, DNT Vansjø og Vansjø båtforening har også enkelte merknader der hovedbudskapet er en høyere vannstand.

Rådmannen viser til den prosess som har vært gjennomført i forkant av søknaden og viser til at søknaden mht. vannstand er et kompromiss mellom de ulike brukerinteresser. Det har ikke i høringsuttalelsene framkommet nye faglige momenter som tilsier en endring av rådmannens vurdering av søknadens «hovedbudskap». Som nevnt i rådmannens vurdering er det imidlertid ønskelig å innføre enkelte styringspunkter mht. vannstand i reglementet bl.a. for å sikre en utgangsvannstand på 2,6 m på sommeren.

Rådmannen viser imidlertid til Moss brukseierforenings uttalelse og mener at begrepet HRV beskrives på nytt med bakgrunn i momentene under rådmannens vurderinger.»

Som en del av bakgrunnen for sitt forslag til vedtak i MISA, gjorde rådmannen følgende vurderinger bl.a. basert på innspill i høringsuttalelsene:

«Rådmannen betrakter det omsøkte reglement som resultat av et grundig gjennomarbeidet arbeid for å søke å finne gode avveininger mellom de ulike brukerinteressene i Vansjø.

Mht. sommervannstanden er det to ulike miljøinteresser som må avveies i det framtidige reglement. Ut ifra miljøforholdene i Vansjø er det viktig å ha en høy sommervannstand i tråd med reglementet fra 1883. På den andre siden vil en vanngjennomstrømning bedre miljøforholdene i både Mosseelva og miljøforholdene nedenfor fossen både mht. biologisk mangfold, forholdene for anadrom fisk (laks/sjørret) og lokkevann for ålen.

En høy sommervannstand kombinert med vanngjennomstrømning i Mosseelva forutsetter en tilstrekkelig høy «utgangsvannstand» i begynnelsen av juni. Det har imidlertid vist seg vanskelig å oppnå dette. Rådmannen foreslår derfor at vannstanden fram til 1.mai holdes på under kote 24,85 (2,3m) som omsøkt, men deretter økes til kote 25,0 (2,45m) fra 15.mai. Dvs. det innføres et nytt «styringspunkt» på kote 25,0 (2,45m) den 15.mai for å sikre en større mulighet til å nå kote 25,15 (2,6m) den 1. juni.

I det omsøkte reglement står det at det medio mai skal være årlig kontakt mellom regulant (Moss kommune), eier (Borregaard), operatør (GLB), bondelag, Vannområdeutvalget Morsa og eventuelle andre viktige interessenter. Hensikten med møtet er å sørge for utveksling av informasjon om tidspunkt for våronn, innsjøens vannstand og ulike behov for vannstandsreguleringer. Dette kan bidra til at det, i år med tidlig våronn, kan være mulig å heve vannstanden over kote 24,85 (2,3 m) før 1. juni.

Etter rådmannens oppfatning er dagens reglement for fleksibelt og manøvreringen er gjenstand for årlige diskusjoner mellom de ulike brukerinteresser. Etter rådmannens oppfatning bør et nytt permanent reglement være forutsigbart, entydig og robust og ikke medføre disse årlige diskusjonene. Et nytt permanent reglement skal i utgangspunktet vare i 30 år. Noe av poenget ved et manøvreringsreglement er at de ulike brukerinteresser har noe å forholde seg til. Rådmannen har diskutert denne problemstillingen med ansvarlig regulant som også ønsker et mer forutsigbart og entydig reglement. Rådmannen er ikke kjent med at andre manøvreringsreglementer i Norge inkluderer handlingsrom som medfører slike årlige diskusjoner og henvendelser fra ulike brukerinteresser. Slike diskusjoner vanskeliggjør arbeidet for GLB som blir stilt overfor de ulike brukernes behov og som skal finne fortløpende kompromisser – noe som kan være en vanskelig avveining.

Det samme forholdet mht. fleksibilitet gjelder også ved senkingen av vannstanden på høsten. Iht. omsøkt reglement skal vannstanden fra månedsskiftet august/september senkes gradvis til kote 24,35 (1,8m) i september og i oktober ned til kote 24,05 (1,5m). Etter rådmannens oppfatning bør det tas sikte på å nå 24,35 og 24,05 til gitte datoer. Det er ulike behov hos f.eks. båtfolket og landbruket i denne perioden og GLB opplever henvendelser også på høsten fra ulike brukerinteresser for å heve/senke vannstanden.

Etter rådmannens oppfatning bør et omforent kompromiss være at en kan senke vannstanden raskest mulig til 24,50 (1,95m) etter medio august og deretter ha styrepunkter på 24,35 (1,8m) 1. oktober og 24,05 (1,5m) 15. oktober.

Iht det omsøkte reglement kan vannstanden etter den 10. februar senkes ned til kote 24,05 (1,50m) eller lavere. Dette for å kunne møte snøsmelteflommen på våren. Dette er betydelig lavere enn i reglementet fra 1983. En slik vintervedtapping medfører økt gjennomstrømning og utrygg is i grunne og trange sund. Vintervedtappingen medfører også at isen «brekker» i strandsonen. Begge disse forholdene er negative for friluftslivet vinterstid. Rådmannen tilrår at denne vintervedbøren tilpasses den klimaendring vi ser i nedbørfeltet og den kunnskap vi har om dette. Iht. rapporten Klima i Norge 2100 vil snøsmeltingsflommene bli færre og mindre. Den tidlige typiske snøsmeltingsflommen i Vansjøs nedbørfelt vil sannsynligvis de nærmeste 30-50 år

bli sjeldne eller forsvinne helt. Rådmannen tilrår at manøvreringsreglementet tilpasses dette og foreslår at vinternedtappingen stopper på kote 24,35 (1,8m). Hvis det den 10. februar ligger snømengder i nedbørfeltet som sannsynliggjør en større snøsmeltningsflom gis det anledning til å senke vannstanden ned til 24,05 (1,50m). Senkingen bør uansett skje så sakte som mulig og det bør varsles at isen kan bli usikker i denne perioden.

Den relativt sterke tappingen som gjennomføres på våren og høsten kan medføre utfordrende situasjoner mellom kanopadlere og motorbåter. Mosseelva er til dels uoversiktlig og ved sterke nedtappinger må motorbåtene nedover i elva holde relativ stor fart for å oppnå tilstrekkelig styrefart. Det bør derfor tilstrebes å tappe så jevnt som mulig for å hindre ulykker som følge av dette».

Basert på høringsuttalelser og vurderinger, utarbeidet rådmannen et forslag til vedtak i MISA 01.02.2017, som inneholdt noen endringer i forhold til det opprinnelige omsøkte manøvreringsreglementet. Dette endringsforslaget var satt opp i følgende 5 punkter:

«1. HRV senkes til kote 25,15 (2,60m).

2. Etter at snøsmeltingen er overstått søkes vannstanden, i den grad det er forsvarlig i forhold til flomhensyn, hevet innen medio april til kote 24,35 (1,8m). Vannstanden fram til 1.mai holdes på under kote 24,85 (2,3m) som omsøkt, men deretter økes til kote 25,0 (2,45m) fra 15.mai. Dvs. det innføres et nytt «styringspunkt» på kote 25,0 (2,45m) den 15.mai for å sikre en større mulighet til å nå kote 25,15 (2,6m) den 1. juni.

3. Senkningen av vannstanden på høsten bør skje til gitte datoer. En bør senke innsjøen raskest mulig til 24,5 (1,95m) etter medio august og deretter ha styrepunkter på 24,35m (1,8m) 1. oktober og 24,05 (1,5m) 15. oktober.

4. Rådmannen tilrår at vintersenkingen etter den 10. februar tilpasses den klimaendring vi ser i nedbørfeltet og den kunnskap vi har om dette. Iht. rapporten klima i Norge 2100 vil snøsmeltingsflommene bli færre og mindre. Den tidlige typiske snøsmeltingsflommen i Vansjø nedbørfelt vil sannsynligvis de nærmeste 30-50 år bli sjeldne eller forsvinne helt. Rådmannen tilrår at manøvreringsreglementet tilpasses dette og foreslår at vinternedtappingen stopper på 1,8m. Hvis det den 10. februar ligger snømengder i nedbørfeltet som sannsynliggjør en større snøsmeltningsflom gis det anledning til å senke vannstanden ned til 1,50m. Senkingen bør skje så sakte som mulig. Ansvarlig regulant og Moss kommune utarbeider egen rutine for en eventuell varsling av en vinternedtapping som kan medføre usikker is.

5. Ansvarlig regulant har ansvaret for at det er årlig kontakt – eventuelt møte - mellom Moss kommune som konsesjonær, Fylkesmannens miljøvernavdeling, Moss brukseierforening, Vansjø grunneierlag og Vannområdet Morsa. Hensikten med kontakten/møtet er utveksling av gjensidig informasjon om manøvreringen.»

Vedtaket i MISA hvor også endringsforslaget ble vedtatt, ble oversendt til politisk behandling i bystyret som hadde møte 27.02.2017. I bystyremøtet ble det gjort følgende vedtak: «Bystyret ber om at dagens reguleringer på høyeste vannstand vurderes og om det er mer positivt eller negativt for miljøforhold og bruken av Vansjø om disse opprettholdes. Saken sendes derfor tilbake til MISA for å få avklart dette før endelig behandling».

I etterkant av bystyrevedtaket mottok NVE og Moss kommune ytterligere 4 høringsuttalelser. Disse uttalelsene baserer seg på både det opprinnelig reglementsforslaget og endringsforslaget vedtatt i MISA 01.02.2017:

Vannområde Morsa skriver følgende i et brev datert 17.03.2017:

«Vi viser til henvendelse fra Moss kommune om ønsket uttalelse til søknad om endret manøvreringsreglement i Vansjø. Vannområde Morsa sendte ikke inn uttalelse til dette i ordinær

høringsrunde, da vannområdet har vært delaktig i utarbeidelse av søknaden i samarbeid med Moss kommune. Vi ser nå at det likevel vil være hensiktsmessig å levere egen uttalelse.

Vannområde Morsa støtter oppom rådmannen i Moss sin innstilling til endret manøvreringsreglement, som også ble vedtatt av MISA den 1.2.2017.

Bakgrunn

Bakgrunnen for å søke om et varig endret manøvreringsreglement for Vansjø, er å få et reglement som på en best mulig måte bidrar til en god vannkvalitet, samtidig som de øvrige brukerinteressene blir ivaretatt på en tilfredsstillende måte.

Dagens manøvreringsreglement ble fastsatt ved kongelig resolusjon 5. august 1983. Fra 2005 ble det gjennomført forsøk med endret regulering av Vansjø. Hensikten med forsøket var å se om endret manøvrering kan bidra positivt i forhold til vannkvalitet. Forsøket ble oppsummert i en rapport i 2011. Det er flere ulike brukerinteresser som er involvert, og i prosessen frem mot søknaden er det blitt avholdt møter med disse. I 2011 ble det også avholdt en workshop hvor de viktigste brukergruppene fikk anledning til å legge frem sine behov.

En viktig årsak til at det ønskes endringer i reglementet er at vannkvaliteten i Vansjø ikke tilfredsstillende målsetningene for vannkvalitet i henhold til Vannforskriften, som er god økologisk status. Det er også viktig med god vannkvalitet for å ivareta de store brukerinteressene i innsjøen. Selv om det ikke har vært store algeoppblomstringer de siste årene, kan disse oppstå igjen. En økning i næringsstofftilførsler og/eller flomsituasjoner øker risikoen for oppblomstring av giftproduserende alger.

Ett av formålene med reglementet fra 1983 er å sørge for en relativt høy sommervannstand. Dette var godt faglig begrunnet ut fra miljøhensyn. Resultatene fra undersøkelser utført siden 2004 tyder imidlertid på at en bieffekt av dette reglementet er stillestående vannmasser store deler av sommeren, noe som kan gi økt fare for algevekst særlig i nedre deler av innsjøen (Mosseelva). Forslaget til nytt reglement tilstreber derfor en vanngjennomstrømning ut av innsjøen i sommerhalvåret, noe som forventes å bedre algesituasjonen i innsjøens nedre deler.

I tillegg til vannkvalitet er hensynet til å redusere negative effekter av flommer blitt tillagt vekt i forslag til nytt reglement. Vansjø har et trangt utløp, og ved flom tar det tid å få vannmengdene ut av innsjøen. Langvarig flom gir store skader på jordbruksjord og kan bidra til store utslipp av næringsoffer i innsjøen. Foreslått reglement er laget med tanke på å minimere flomfaren i den grad dette er mulig.

Det ligger altså en årelang prosess bak foreslått manøvreringsreglement. Vannområde Morsa håper derfor at reglementet vedtas som foreslått i rådmannens innstilling.»

Rygge kommune skriver følgende i sitt saksfremlegg av 23.03.2017 oversendt på E-post 27.03.2017:

«Saken er oversendt fra Moss kommune med anmodning om behandling i Rygge kommune. Det er gjort følgende vedtak i Formannskapet:

Rygge kommune legger til grunn det samme forslaget til permanent reguleringsreglement (manøvreringsreglement) for Vansjø som rådmannen i Moss har utredet og foreslått, samt endringer som er vedtatt av MISA-utvalget i møte 1.2.2017.

Videre finner også Rygge kommune det naturlig om dagens reguleringer på høyeste vannstand vurderes og om det er mer positivt eller negativt for miljøforhold og bruken av Vansjø om disse opprettholdes, slik Bystyret i Moss anmoder om i vedtak av 27.2.2017.»

Vansjø grunneierlag skriver følgende i et brev datert 30.04.2017 i en E-post datert 05.04.2017:

«Vansjø grunneierlag har gått igjennom de endringer som har kommet med rådmannen i Moss sine endringer av omsøkt reglement. Vi ser at de endringer som kommer i hovedsak er gode. Vi støtter endringene langt på vei, men har forslag til justeringer.

Tidligere tapping og noe hardere tapping i august er riktig. Dette er viktig for oss og vi er glad for denne endringen. Dette fordi kornsorter som brukes i dag har noe kortere vekstsesong. På forsommeren blir det raskere heving og slik vi oppfatter det, mål om noe forsiktigere nedtapping i forkant. Vi er positive til at det gjøres et forsøk på å sikre at man starter sommeren med en sommervannstand som gjør gjennomstrømming om sommeren mulig. **Men vi føler målet om at 2,3m allerede 1.mai og 2,45 m 15.mai blir litt i overkant risikofyllt i forhold til vårflom på nysodd åker. Vi foreslår å ta disse styringspunktene litt ned.**

Sommer HRV

Vi opprettholder vår anbefaling om 25,05 moh 2,5 meter lokalt som vi gjorde i høstens høring. Dette er en sommervannstand vi har levd med i mange år og tilpasset oss til. Vi mener også at naturen har gjort en tilpassing til denne fra hevingen i 1983. Det samme kan man si om mye annet som brygger, gamle bruer, pumpestasjoner, etc. Vi tror det er dumt å endre selv om det ikke er snakk om mye. Man har også 10 cm mindre å gå på i forhold til en sommerflom. Vi mener man må bli flinkere til å tappe i forkant av varslede nedbørsperioder hele året - også om sommeren. Vi savner noen litt kraftigere målformuleringer rundt flom. Føre-var- tapping er det vi savner og det som er viktigst av alt.

Vannføringen ser ut til å øke. Det blir større behov for rask reaksjon / manøvrering. Vi kan ikke se at de i dag kan forsvares ut fra klimaendringer og økt nedbør (som Høbølelvdata viser) å øke til 2,6 sommervannstand.

Flomtunell/Riksvei 19

Nå som det er mange planer om ny infrastruktur i Moss, burde det også vært med i prosessen ny utredning om flomtunell. Kombinert bil og vann tunell, vann under ca. 2,5m høyde, tett dekke og biler oppå. Fra Væla og opp til Årvoll vil det meste av traseen være den samme.

Sterke politiske føringer

Å øke nasjonal matproduksjon er et sterkt uttrykt mål for tiden. Man bør tilstrebe å unngå oversvømming av dyrket mark. Synes ikke dette er vektlagt nok i behandlingen og i saksfremlegget.

Vannføring

Pigge eller kile vekk noe fjell under Storebro for å øke tappemuligheten og redusere trykket på broa ved høy vannføring er en ting som bør ses på. Det har vi foreslått tidligere. Enkle tiltak rett over damluka kan også øke kapasiteten så fossen kan åpnes maksimalt. Nå må man ikke hensynta vann til Peterson lenger. Med relativt enkle tiltak burde det være mulig å øke kapasiteten til over 100 m³/sek. Vi mener også at utnyttelse av Peterson-tomta må gjøres med omhu i forhold til flom. Blir det bebyggelse rundt utløpet som ikke tåler maks tapping har man skapt et gedigent problem. Her må Moss kommune være våkne.

Båtutsett

Ved vanskelige forhold (som vi ikke tror vil inntreffe ofte) er det alternativer. Moss kommune bør vurdere å gjenåpne slippen i Nesparken. Vi minner om at det er mulig å ta opp båter ved Hestevik i Våler.

Kjentmann

Avslutningsvis vil vi igjen nevne en kjentmann. Det må være en person som kan Vansjø og kjenner til jordbruk. Vi tror det vil være positivt å kunne tilpasse det man gjør til

værsituasjoner/onnetider det enkelte år. Tror det ville være en fin ressurs for GLB å støtte seg til. Det er vanskelig å lage et reglement som fungerer i alle de ulike værsituasjoner som vil komme. Litt sundt vett brukt til å tilpasse tappingen vil minske konflikter mellom brukergrupper.»

Våler og Svinndal Bondelag skriver følgende i brev av 20.04.2017:

«Våler og Svinndal Bondelag ønsker å komme med våre meninger og synspunkter i forhold til arbeidet med et nytt manøvreringsreglement for Vansjø. Vår forening har 180 medlemmer og organiserer de aller fleste yrkesaktive gårdbrukere i Våler kommune. Alle har selvfølgelig ikke eiendomsgrense til Vansjø, men vi vil påpeke at veldig mange av tilførselselvene i vår kommune er påvirket av vannstand i Vansjø. Høy vannstand gir oppstyvning i elvene og flom på langt større arealer enn det som er tradisjonelt sett på som flomutsatte arealer rundt Vansjø. Dette gjelder arealer ved Mørkelva, Kirkelva (Veidalselva) og Hobøelva med sidebekker. Elvene har et svært beskjedent fall på de siste kilometerne mot utløpet i Vansjø. Dette er derfor en viktig sak for oss og den matproduksjonen vi driver.

Våler og Svinndal Bondelag har forsøkt å være en medspiller og aktivt delta i alt det arbeid som er lagt ned for å få til en miljømessig god utvikling i vassdraget. Våre medlemmer har bygd fangdammer, anlagt grassoner langs vann og bekker, plantet vegetasjonssoner langs vann og ikke minst bestrebet oss på å være med på å nå prosentmål i forhold til åker i stubb. Vi ser at mye går den rette veien for Vansjø. Takket være et stort felles løft begynner man nå å nærme seg miljømålene. Spesielt gjelder det Vanemfjorden hvor målene for totalfosfor og klorofyll-a i 2016 nesten ble nådd. Vi mener det viktigste er å jobbe videre med de tiltak man har lyktes med. Vi mener tilførselsreduksjoner innenfor avløp og landbruk er det viktigste. Vi har langt mindre tro på at vannstandsendringer oppover kan være et bidrag. Vi mener heller at man må gå noe ned på vannstand for å være mer føre-var i forhold til flom. Vannføringen i Hobøelva viser en økende tendens. Bebygde arealer sender raskere vannet av gårde fra tak og harde flater av asfalt og betong. Kort sagt så må reglementet klimatilpasses. Det får man ikke til med å øke vannstand. Da må den noe ned.

Generelt:

Vi mener Vansjø trenger et nytt reglement og vi er enig i de fleste av de endringer som gjøres. Vi synes mange har gjort en god jobb med å forbedre reglementet. Vi støtter Moss kommune i søknaden om et nytt reglement, men vi synes at man er litt for låst i konklusjonene fra 2010 når prøvereglementet ble laget. Det burde være en evaluering av resultater fra årene med prøvereglement. Etter hva vi har funnet ut er det ikke gjort noen undersøkelse av effekter på vegetasjonssoner. Vi mener rådmannens innføring av styringspunkter vår og høst er en god tanke. Endringene i august er vi veldig enig i og veldig glad for. Det gir en større trygghet for våre medlemmer i forhold til å få høstet avlingene. Styringspunktene på våren synes vi er bra, men litt for radikale i forhold til gammelt reglement. Vi ønsker følgende endringer:

- 1. Høyeste sommervannstand 2,5 meter**
- 2. Styringspunkt 1.5 settes til 2,1 m og styringspunkt 15.5 bør være 2,3 m (2,5 m innen 1.6).**
- 3. Lokal kontaktmann bør etableres som en støtte for fagmiljøet hos GLB på Lillehammer.**

Høyeste sommervannstand bør forbli på 2,5 meter!!

Det gir ingen mening å øke sommervannstanden med det klimabildet som tegnes fremover. Vi har heller ingen tro på at den uttynningseffekt noen snakker om på 10-20 cm vann er av betydning. Det er vi sikre på er helt underordnet i forhold til den store negative påvirkningen en flom kan ha. (Landbrukskontoret har gitt oss noen tall som underbygger dette. Se vedlegg 4.) Kantsoner med gras og trær er effektive renseparker som tar 60-90% av jordpartiklene i

overflateavrenningen. Omtrent samme reduksjon blir det for næringsstoffene. Med forhøyet vannstand fratar vi en del av disse sonenes rense-effekt. Vi er sterkt kritisk til dette og viser til at det er vanskelig å lese noen positive resultater av vannstandshevingen i 1983 når man ser på lange måleserier for fosfor og klorofyll-a. Typisk ligger dreneringsgrøfter fra jordbruksarealer ut i sjøen på 2,1 til 2,3 meter. Det er derfor uklokt å heve vannstand til 2,6 meter. Det vil gi betydelige tap av næringsstoffer. Konsentrasjonen av næringsstoffer i jordvæsken vil være langt høyere enn i Vansjøvannet. Ved osmoseffekter vil Vansjø tilføres løst fosfor i et omfang som er av betydning. Vi ser ikke noen grunn til å gjøre denne økningen av maks sommervannstand!

Høy sommer vannstand gir erosjon i strandbeltet!

Som bønder er vi lokalkjente. Hevingen av sommervannstanden som i realiteten reglementet fra 1983 var, ga økt erosjon i strandkanten. Dette kostet mye for bøndene med jorder til Vansjø. En befaring langs strandlinja i Vanemfjorden vil vise at mange av gårdene har kjempet en hard kamp mot erosjon i strandlinjen. Mange bønder valgte på 80-tallet å steinsette lange partier av strandsonene for å hindre tap av dyrket mark. Dette er veldig tydelig å se på gårder som Vanem, Texnes og Dillingøy, m fl.. På vestsiden av Dillingøya er anslagsvis 10-15 dekar grasdekt beitemark vasket vekk i denne perioden. Det er snakk om mange hundre billass med jord. Man kan se at dreneringene ligger på sjøbunnen ved lav vannstand (Vedlegg 1). Der man ikke rakk å steinsette ble mange mål erodert bort. Det ble en kostnad med forrige vannstandsheving i 1983 som var betydelig for bøndene. Noe erosjon av denne type har igjen startet opp pga. forhøyet vannstand antagelig i årene med forsøk med utspyling. I mindre omfang nå, men det er veldig lett å se ved en befaring (se vedlagte vedlegg 1, 2 og 3). Alle saksbehandlere som skal behandle denne saken videre burde se på disse arealene før vedtak gjøres!! Bondelaget stiller gjerne opp med å arrangere en befaring.

2,5 meter er en etablert likevekt!

Vi har nå hatt en "HRV-sommervannstand" på 2,5 meter i noen tiår. Den har "satt seg" i naturen. Vi mener denne likevekten ikke bør forskyves. Få centimeter kan bety mye i et flatt landskap. Vi har sett på noen av vegetasjonsbeltene langs sjøen. Vi mener vi har ryggdekning for å hevde at noe skog har gått ut som følge av forsøkene med forhøyet vannstand. Vår konklusjon er at dette har ikke slått heldig ut for vegetasjonsbeltene. Da må man ta konsekvensen av dette og gå tilbake til 2,5 meter. Dette mener vi er nye opplysninger av avgjørende vekt som må hensyntas! Noen bilder av dette er vedlagt. Gitt at vi får en nedbørrik sommer, og Vansjø mange ganger vil bli tatt opp til 2,6 meter, vil det gi betydelig skader. Det er langt mellom slike år, men 1 sommer er nok. Det tar mange år å få tilbake den strandskogen man kan komme til å miste på en slik sommer.

Styringspunkter på våren:

Her synes vi forslag til nytt reglement tar for stor risiko og ikke er nok rettet mot føre-var i forhold til vårflom. Vi ser at snøsmelting nok er mindre betydningsfull nå enn før. Sterk vårtapping som gir resultat at man ikke kommer langt nok opp i sommervannstand er ikke noe vi ønsker. Flere styringspunkter og en noe raskere oppfylling kan tåles. Det støtter vi. Men 2,45 meter den 15.5 er for oss for radikalt. Alle år er forskjellig, men kommer det mye regn i mai/juni på en slik vannstand er en vårflom på nysådd åker fort et faktum. Det er et dårlig tidspunkt for flom. Når nysådd åker med nylig tilført startgjødsel oversvømmes, kan ikke vi skjønne annet at det vil gi betydelige tap av næringsstoffer. Vi tror ikke fordelene man oppnår er verd denne relativt store risikoen. Vi mener våre forslag til styringspunkter er bedre.

1.5 styringspunkt 2,1 m

15.5 styringspunkt 2,3 m

1.6 styringspunkt og høyeste regulerte sommervannstand 2,5 m (sommer HRV)

Lokal kjentmann:

Vi tror en kjentmann det kan være med å tilpasse håndteringen av reglementet noe til værersituasjonen det enkelte år. Flere har sagt at de ønsker dette i 1. runde av høringen. Vi støtter også dette forslaget. Hovedgrunnen til det er at det kan være konfliktdempende. Mellom de ulike brukergruppers ønsker/krav er det noe handlingsrom. Det kan bedre utnyttes ved å benytte en lokal kjentmann. Lillehammer kan noen ganger bli litt langt unna en sjø som er komplisert å regulere. Når det er sagt vil vi gjerne tillegge at vi har stor tiltro til fagmiljøet som GLB representerer når det gjelder kompetanse, erfaring, ønske og evne til å gjøre en best mulig jobb.

Nasjonalt mål:

Avslutningsvis vil vi som bønder påpeke at det er et sterkt fokus på det nasjonale målet om økt matproduksjon for tiden. Arealene rundt Vansjø er gode kornarealer som gir årssikre og høye avlinger. Det er etter vår mening fornuftig å redusere sjansen for flom på disse arealene. Både i forhold til klimatilpassing og målet om økt matproduksjon bør man være litt sikrere på å unngå flom i vekstsesongen særlig. Vi tror også det er det beste i forhold til vannmiljømål. Sunn fornuft og erfaringene fra Morsaprojektet så langt, tilsier at innsjø-interne effekter av økt sommervannstand er helt underordnet øvrige prosesser som påvirkes av flom og høy vannstand. Vi har sett på de lange historiske serier med måling av fosfor og klorofyll. Vi kan ikke se at hevingen av sommervannstand i 1983 har gitt noen tydelige spor etter seg på den positive siden. Legger vi de nevnte tidsseriene til grunn kan det heller se ut til at det er motsatt.»

På bakgrunn av bystyrevedtaket 27.02.2017, nye høringsuttalelser, Klimaprofil Østfold (Norsk Klimaservicesenter februar 2017), oppdaterte hydrologiske vurderinger fra GLB og diskusjoner i lokale media, bestemte Moss kommune seg for å avholde en workshop for å finne ut om det var kommet ny kunnskap etter 2011 og som det var viktig å få med i en ny faglig vurdering av det omsøkte forslaget til manøvreringsreglement. Workshopen ble avholdt 12.06.2017, med representanter fra NIBIO, GLB, NMBU, NIVA, UiO, kommunene rundt Vansjø, Fylkesmannen i Østfold og Vannområde Morsa. NVE var også til stede som observatør. Det ble utarbeidet et notat (referat) fra workshopen (datert 14.08.2017), som sammen med tidligere informasjon ga grunnlag for en ny behandling av rådmannen og innstilling fra MISA til vedtak i bystyret.

De nye høringsuttalelsene ble kommentert av rådmannen på følgende måte i den nye innstillingen på vedtak i MISA 30.08.2017:

«Det var opprinnelig innkommet 7 høringsuttalelser: Moss brukseierforening, Våler kommune, Vansjø grunneierlag, Fylkesmannen i Østfold, Mossefossens venner, DNT Vansjø og Vansjø båtforening.

DNT Vansjø har trukket sin uttalelse. Det har imidlertid kommet inn følgende nye høringsuttalelser:

- Vannområdet Morsa
- Rygge kommune
- Vansjø grunneierlag (tilleggsuttalelse)
- Våler og Svinndal bondelag

Vannområdet Morsa

Vannområdet Morsa støtter opp om rådmannen i Moss sin innstilling til endret manøvreringsreglement til møtet i MISA den 1.02.2017. Morsa legger vekt på de positive miljøeffekter av det omsøkte reglement bl.a. vanngjennomstrømning ut av innsjøen i sommerhalvåret noe som forventes å bedre algesituasjonen i innsjøens nedre deler. Morsa viser også til den årelange prosess som ligger bak foreslått manøvreringsreglement.

Rådmannens kommentarer:

Rådmannen registrerer at Morsa støtter innstillingen til MISA den 1.02.2017.

Rygge kommune

Formannskapet i Rygge kommune fattet følgende vedtak:

Rygge kommune legger til grunn det samme forslaget til permanent reguleringsreglement (manøvreringsreglement) for Vansjø som rådmannen i Moss har utredet og foreslått, samt endringer som er vedtatt av MISA-utvalget i møte 1.2.2017. Videre finner også Rygge kommune det naturlig om dagens reguleringer på høyeste vannstand vurderes og om det er mer positivt eller negativt for miljøforhold og bruken av Vansjø om disse opprettholdes, slik Bystyret i Moss anmoder om i vedtak av 27.2.2017.

Rådmannens kommentarer:

Rådmannen registrerer at Rygge kommune støtter innstillingen til MISA den 1.02.2017.

Vansjø grunneierlag

Vansjø grunneierlag har gått gjennom de endringer som har kommet med rådmannens endringer av omsøkt reglement. Grunneierlaget ser at de endringer som kommer er i hovedsak gode, men har følgende forslag til justeringer.

Grunneierlaget ønsker å ha lavere styringspunkter på våren/forsommeren grunnet fare for flom. De fastholder ønsket om sommer HRV på 2,5m.

Grunneierlaget vil ha utredning om flomtunell. De ønsker også å bedre tappekapasiteten under Storebro.

Grunneierlaget ønsker at det oppnevnes en kjentmann som kjenner Vansjø og kjenner til jordbruket og som GLB kan støtte seg på.

Våler og Svinndal bondelag

Våler og Svinndal bondelag ønsker følgende endringer:

- Høyeste sommervannstand på 2,5m
- Styringspunkt den 1. mai settes til 2,1m og styringspunkt 15.5 bør være 2,3 (2,5m innen 1. juni)
- Lokal kontaktmann bør etableres som en støtte for fagmiljøet hos GLB

Rådmannens kommentarer:

Rådmannen betrakter uttalelsene fra Vansjø grunneierlag og Våler og Svinndal bondelag som relativt like og kommenterer dem under ett:

1. Rådmannen støtter søknaden der vannstanden fra månedsskiftet mai/juni kan heves til 2,6m for å sikre en minstevannføring i elva uten at dette ødelegger for en relativ høy sommervannstand. En relativt høy sommervannstand er det viktigste enkelttiltaket der en ved hjelp av manøvreringen kan sikre en vanngjennomstrømning i nedre del av Vansjø og nedenfor fossen for å bedre miljøforholdene. Gjennom en lengre prosess i forarbeidet til søknaden, der de ulike brukerinteressene var representert, kom en fram til et omforent syn at sommervannstanden kan heves til 25,15 (2,6m) som en utgangsvannstand.

2. De foreslåtte styringspunktene er satt for å øke sannsynligheten for å få en tilstrekkelig høy sommervannstand i begynnelsen av juni. Ved å innføre styringspunkter med en «lavere bane» reduseres muligheten for å oppnå en utgangsvannstand på 2,6m

3. Rådmannen støtter ikke grunneierlagets/bondelagets ønske om at GLB skal ha en lokal forankret person å rådføre seg med under vanskelige forhold. Som nevnt i saksframlegget til

MISA den 1.02.2017 ønsker rådmannen tvert imot at det nye reglementet blir så entydig og robust at slike årvisse diskusjoner og vurderinger blir unødvendig. Rådmannen har tillit til at GLB som en profesjonell aktør manøvrerer vassdraget på beste måte innenfor det handlingsrommet søknaden gir.»

Som en del av bakgrunnen for sitt forslag til nytt vedtak i MISA 30.08.2017, gjorde rådmannen følgende vurderinger bl.a. basert på oppdaterte hydrologiske vurderinger fra GLB, oppdatert utvikling i vannkvaliteten og konklusjonen fra workshop Vansjø 12.06.2017:

«Det omsøkte reglement ble i 2011 anbefalt av de vannfaglige miljøer i Bioforsk, Norsk Institutt for Vannforskning og Glommen og Laagens Brukseierforening. Iht. deres oppfatning er det omsøkte reglementet bedre for vannkvaliteten enn reglementet fra 1983.

Rådmannen fastholdt i utgangspunktet sin innstilling til MISA og bystyret. Men i og med at bystyret sendte søknaden tilbake til administrasjonen for en ny gjennomgang av saken, tok rådmannen initiativ til en workshop for en ny faglig vurdering av søknaden inkl. rådmannen sine merknader til søknaden vedr. innføring av såkalte styringspunkter og klimatilpasninger. Rådmannen ønsket også å få svar på om det i dag foreligger nye faglige momenter som gjør at søknaden bør tilpasses dette.

Rådmannen viser til hovedkonklusjonen fra workshop'en om at det omsøkte manøvreringsreglementet inkludert rådmannen i Moss sine merknader følges. Reglementet slik det nå er satt opp antas å være det beste for vannkvaliteten, friluftslivet og for å unngå skadeflom.

Rådmannen viser også til notatet fra GLB der det konkluderes med at vannstanden i stor grad styres av tilsiget og det konkluderes med at omsøkt reglement ikke skiller seg vesentlig fra prøvereglementene, som har vært praktisert de siste 10 årene. Det er heller ikke grunnlag for å si at gjennomsnittlig sommervannstand, eller årlig vannstand, vil bli vesentlig lavere enn den har vært de siste 30 årene. GLB støtter rådmannens innføring av styringspunkter da dette øker sannsynligheten for å få en høy vannstand før normal tørrværsperiode starter i juni, og bidrar til at Vansjø ikke vil tappes for raskt ned om høsten. GLB støtter også rådmannens forslag om at Vansjø ikke tappes helt ned i snøfattige vintre. Dette bidrar til å sikre at vannstanden ikke blir for lav på starten av sommeren.

Rådmannen viser også til at de siste 10 årene har manøvreringen av Vansjø vært svært lik det omsøkte reglement. I samme periode har vannkvaliteten bedret seg og det er ikke påvist oppblomstring av giftige blågrønnalger i Vansjø. Årsaken til forbedring av vannkvaliteten kan være flere, men det er neppe faglig grunnlag for å hevde at innføring av omsøkt reglement medfører forverring av vannkvaliteten i Vansjø.

Det er heller ikke grunnlag for å hevde at omsøkt reglement vil forverre forholdet for friluftslivet i Vansjø. Rådmannen mener det omsøkte reglement vil styrke friluftslivet da det både på sen vinteren/våren og på høsten vil bli en mer skånsom nedtapping av innsjøen.»

Rådmannens innstilling ble vedtatt på møte i MISA 30.08.2017 og NVE mottok Moss kommunes bystyrevedtak fra 25.09.2017 på E-post 20.10.2017 som har følgende ordlyd:

«Bystyret betrakter det omsøkte reglement som resultat av et grundig gjennomarbeidet arbeid for å søke å finne gode avveininger mellom de ulike brukerinteressene i Vansjø. Med bakgrunn i rådmannens vurderinger i saksframlegget foreslås det imidlertid følgende endringer:

1. HRV senkes til kote 25,15 (2,60m).

2. Etter at snøsmeltingen er overstått søkes vannstanden, i den grad det er forsvarlig i forhold til flomhensyn, hevet innen medio april til kote 24,35 (1,8m). Vannstanden fram til 1.mai holdes på under kote 24,85 (2,3m) som omsøkt, men deretter økes til kote 25,0 (2,45m) fra 15.mai. Dvs. det innføres et nytt «styringspunkt» på kote 25,0 (2,45m) den 15.mai for å sikre en større mulighet til å nå kote 25,15 (2,6m) den 1. juni.

3. Senkingen av vannstanden på høsten bør skje til gitte datoer. En bør senke innsjøen raskest mulig til 24,5 (1,95m) etter medio august og deretter ha styrepunkter på 24,35m (1,8m) 1. oktober og 24,05 (1,5m) 15. oktober.

4. Rådmannen tilrår at vintersenkingen etter den 10. februar tilpasses den klimaendring vi ser i nedbørfeltet og den kunnskap vi har om dette. Iht. rapporten klima i Norge 2100 vil snøsmeltingsflommene bli færre og mindre. Den tidlige typiske snøsmeltingsflommen i Vansjø nedbørfelt vil sannsynligvis de nærmeste 30-50 år bli sjeldne eller forsvinne helt. Rådmannen tilrår at manøvreringsreglementet tilpasses dette og foreslår at vinternedtappingen stopper på 1,8m. Hvis det den 10. februar ligger snømengder i nedbørfeltet som sannsynliggjør en større snøsmeltningsflom gis det anledning til å senke vannstanden ned til 1,50m. Senkningen bør skje så sakte som mulig. Ansvarlig regulant og Moss kommune utarbeider egen rutine for en eventuell varsling av en vinternedtapping som kan medføre usikker is.

5. Ansvarlig regulant har ansvaret for at det er årlig kontakt – eventuelt møte - mellom Moss kommune som konsesjonær, Fylkesmannens miljøvernavdeling, Moss brukseierforening, Vansjø grunneierlag og Vannområdet Morsa. Hensikten med kontakten/møtet er utveksling av gjensidig informasjon om manøvreringen.»